

HANDLEDNING TILL STUDIECIRKEL

Tryggare ekonomi på äldre dar

TRÄFF 1

Pensionsinkomster – Digitala verktyg för din ekonomi

Presentation och förväntningar

Studiecirkelledaren presenterar sig

Deltagarna presenterar sig för varandra. Namn? Intressen?

Presentation av materialet och vilka som står bakom det

Presentation av bakgrunden till "Tryggare ekonomi på äldre dar"

Presentation av Finansinspektionens folkbildningsuppdrag

Syftet med projektet Seniorekonomi

Syftet med vidareinformatörer

Varför du som studiecirkelledare gått utbildningen till informatör

Poängtera att du som studiecirkelledare inte kan allt, men att du ska lära deltagarna att hitta information de behöver

Poängtera också att ingen behöver lämna ut sin privatekonomiska situation

Förklara att mycket i studiecirkeln kommer att handla om att hitta information på internet, men att det även finns tryckt material

Fråga deltagarna:

Vilka förväntningar har du på studiecirkeln?

Vilka områden är du mest intresserad av?

Ämnen på alla tre träffar

Pensionsinkomster

Digitala verktyg för din ekonomi

Skatter att tänka på

Bank- och finansfrågor

Investeringsbedrägerier

Utgifter och skulder

Konsumenträtt

Försäkringskydd

Vardagsjuridik

Presentationer och broschyrer

Presentationer finns att skriva ut på webbplatsen gilladinekonomi.se

Gå igenom presentationerna med deltagarna om tid finns.

Broschyrerna Spara, investera & låna, Familjejuridik, Budget, betala & försäkra, Pension och Fonder finns kostnadsfritt att beställa på gilladinekonomi.se

Gör deltagarna delaktiga i upplägget av utbildningen. Fråga till exempel: Vad vill ni att vi ska hinna med på första träffen?

Låt deltagarna bestämma vilket område ni ska börja med.

Pensionsinkomster

Ord och uttryck i avsnittet

Pensionär – Pensionsmodeller – Allmän pension – Äldreförsörjningsstöd
– Efterlevandeskydd – Bostadstillägg - Garantipension

Vad tänker du när du hör orden? Får du bra eller dåliga associationer?

Vilka kunskaper har du om orden? Vilka erfarenheter har du?

Förslag på punkter att ta upp

- Intäkter
- Att ta ut pensionen och samtidigt arbeta
- Temporär och livsvarig utbetalning
- Möjlighet till ekonomiska bidrag
- Vad som händer vid dödsfall
- Efterlevandeskydd (omställningspension och änkepension)
- Vad som händer vid flytt utomlands
- Återbetalningsskydd

Fråga deltagarna

Vad vill ni veta om pensionsinkomster?

Förslag på frågor att diskutera

- Föredrar du att kallas pensionär eller senior? Varför?

- Vid vilken ålder började du tänka på pension och pensionsmodeller?
- Föredrar du pensioner med temporär eller livsvarig utbetalning? Varför?
- Vet du hur dina pensionspengar är placerade och är du nöjd med fördelningen?
- Vet du hur du får information om när dina pensioner upphör och hur du ändrar dem?
- Vet du om du har återbetalningsskydd i dina pensioner?
- Vad tycker du om att garantipension betalas ut om du flyttar till ett EU-land eller till Kanada, men inte till övriga delar av världen?
- Är det rimligt att man måste skicka levnadsintyg varje år vid boende utomlands?
- Ser du bostadstillägg för pensionärer som ett bidrag eller rättighet? Hur resonerar du?

Fler frågor att diskutera

- Vad känns viktigt att göra nu efter att ha fått information om pensionsinkomster?
- Kommer du att agera? I så fall hur?

Mer information till avsnittet

Mer information finns på www.pensionsmyndigheten.se

Digitala verktyg för din ekonomi

Ord och uttryck i avsnittet

Internetbank – Mobilbank – Kortköp – Swish – Bank-ID - Säkerhet

Vad tänker du på när du hör orden? Får du bra eller dåliga associationer?

Vilka kunskaper har du om orden? Vilka erfarenheter har du?

Förslag på punkter att ta upp

- Bankernas förändrade tjänsteutbud
- Kundernas förändrade beteende angående banktjänster
- Internetbank
- Mobila betalningar
- Swish
- Bank-ID

Fråga deltagarna

Vad vill du veta om digitala verktyg för din ekonomi?

Förslag på frågor att diskutera

- Föredrar du att betala med kort eller kontanter i affärer? Varför?
- Minns du hur du fick din första lön och hur du betalade din första räkning?
- Hur har ditt behov av banktjänster förändrats sedan dess?
- När är du idag i behov att använda kontanter?
- Hur tror du att bankvärlden kommer att förändras de närmaste 10 åren?
- Vad tror du är skälet till att en del seniorer inte använder internet för banktjänster?
- Tycker du att det känns säkert att hantera pengar via nätet, till exempel att föra över pengar mellan konton i olika banker och att skicka pengar utomlands? Om inte, varför?

Fler frågor att diskutera

- Vad känns viktigt att göra nu efter att ha fått informationen om bank på internet?
- Kommer du att agera? I så fall hur?
- Hur kan vi på ett säkert sätt använda digitala verktyg?

Till nästa gång

Tänk igenom det vi pratat om på första träffen. Skriv gärna ner det som är oklart. Vi börjar nästa träff med att besvara frågor, förtydliga och repetera. Tänk också igenom vad du vill att vi ska ta upp vid nästa träff inom:

Skatter att tänka på

Bank- och finansfrågor

Investeringsbedrägerier

Utgifter och skulder

TRÄFF 2

Skatter att tänka på – Bank- och finansfrågor – Investeringsbedrägerier – Utgifter och skulder

Fråga deltagarna

Är något oklart från förra träffen? Är det något ni vill att vi ska repetera?

Vilken information vid förra träffen var användbar?

Har något i informationen fått dig att agera? I så fall vad och hur?

Vilka ämnesområden vill ni att vi ska hinna med på andra träffen?

Vilket ämnesområde vill ni att vi börjar med?

Skatter att tänka på

Ord och uttryck i avsnittet

Inkomstskatt – Egenavgifter - ROT-avdrag – Rot- och Rutavdrag – Fastighetsavgift – Skattereduktion gåvor – Kapitalinkomster - Försäljning privatbostad – Folkbokföring

Vad tänker du när du hör orden? Får du bra eller dåliga associationer?

Vilka kunskaper har du om orden? Vilka erfarenheter har du?

Förslag på punkter att ta upp

- Beskattning av pension och lön
- Skattereduktion för gåvor
- Skattetabeller
- Långsiktiga och kortsiktiga skatteeffekter
- Fastighetsavgift
- Avdrag RUT och ROT
- Försäljning av bostad och värdepapper
- Folkbokföring

Förslag på frågor att diskutera

- Är det rätt att kommunalskatten är olika för olika kommuner? Varför? Varför inte?
- Är det rätt att man också måste betala landstingsskatt och begravnings-avgift? Varför? Varför inte?
- Tycker du att systemet med rot- och rut-avdrag är vettigt? Varför? Varför inte?
- Borde skattereduktion för gåvor vara högre eller lägre än 25 procent av gåvobeloppet?

Fråga deltagarna

Vad vill ni veta om skatter?

Är det vettigt med lägre avgift för arbetsgivaren från det år den anställda fyller 65? Varför? Varför inte? Vilka effekter kan systemet få?

Vilka skatteregler tycker du ska gälla vid flytt utomlands?

Fler frågor att diskutera

- Vad känns viktigt att göra nu efter att ha fått information om skatter?
- Kommer du att agera? I så fall, hur?

Mer information till avsnittet

Mer information finns på www.skatteverket.se

Bank- och finansfrågor

Ord och uttryck i avsnittet

Lån och krediter – Kapitalfrigöringskrediter - Kontokort - Sparkonto – Finansiell rådgivning – Kontokortsbedrägeri - Kundkännedomfrågor

Vad tänker du på när du hör orden? Får du bra eller dåliga associationer?

Vilka kunskaper har du om orden? Vilka erfarenheter har du?

Förslag på punkter att ta upp

- Oberoende kostnadsfri vägledning med Konsumenternas bank- och finansbyrå
- Bolag med tillstånd att ge finansiell rådgivning
- Att tänka på vid finansiell rådgivning

- Olika typer av bedrägerier
- Kreditmarknadsbolag
- Insättningsgaranti på ditt sparkonto
- Inlåningsföretag och sparkassor
- Obehöriga uttag på kontokort

Förslag på frågor att diskutera

- Har du blivit uppringd av en finansiell rådgivare? Hur upplevde du det?
- Är det rätt att det krävs tillstånd från Finansinspektionen för att få ge finansiell rådgivning? Varför? Varför inte?
- Är det alltid helt tydligt vad som är finansiell rådgivning och vad som är försäljning?
- Är det rimligt att du får stå för max 12 000 kronor om du har varit grovt oaktsam med hanteringen av ditt kontokort?
- Hur mycket pengar tycker du som mest att det är vettigt att ha på bankkortet?
- Är det nödvändigt att ha ett sparkonto med insättningsgaranti? Varför? Varför inte?
- Kan man spara för tryggt? I så fall, hur?

Fråga deltagarna

Är något oklart om det vi just tagit upp?

Är det något som vi ska repetera?

Vad vill ni veta om bank-ärenden?

Fler frågor att diskutera

- Vad känns viktigt att göra nu efter att ha fått information om vanliga bankfrågor från seniorer?
- Kommer du att agera? I så fall hur?

Mer information

Mer information finns på www.konsumenternas.se. Det går även att ringa 0200-22 58 00.

Investeringsbedrägerier

Ord och uttryck i avsnittet

Social manipulation – Identitetsbedrägeri – Fakturabedrägeri - Kortbedrägeri – Annonssbedrägeri

Vad tänker du på när du hör orden? Får du bra eller dåliga associationer?

Vilka kunskaper har du om orden? Vilka erfarenheter har du?

Förslag på punkter att ta upp

- Hur vi skyddar oss mot bedrägerier
- Om man har drabbats av ett bedrägeri
- Varningssignaler för bedrägerier

Förslag på frågor att diskutera

- Har du blivit kontaktad av någon som du misstänkte var en bedragare? Hur hanterade du situationen?
- Hur resonerar du för att skydda dig från att bli lurad av bedragare?
- Upplever du att det blir mer eller mindre vanligt med bedrägerier? Vilken typ av bedrägerier tror du ökar?

Fråga deltagarna

Är något oklart om det vi just tagit upp?

Är det något som vi ska repetera?

Fler frågor att diskutera

- Vad känns viktigt att göra nu efter att ha fått information om investeringsbedrägerier?
- Kommer du att agera? I så fall hur?
- Kommer du framöver att använda dig av Finansinspektionens företagsregister och varningslista innan du investerar dina pengar hos någon aktör?

Mer information

Mer information finns på www.fi.se

Utgifter och skulder

Ord och uttryck i avsnittet

Kronofogden – Skuldsanering – Ekonomisk buffert

Vad tänker du på när du hör orden? Får du bra eller dåliga associationer?

Vilka kunskaper har du om orden? Vilka erfarenheter har du?

Förslag på punkter att ta upp

- Ekonomi i balans
- Kronofogden
- Överskudsättning
- Inkassokostnader
- Konsumtionslån och seniorlån
- Budget- och skuldrådgivare
- Motkrafter

Fråga deltagarna

Vad vill du veta om skulder?

Förslag på frågor att diskutera

- Vad innebär en ekonomi i balans för dig? Måste man vara helt skuldfri?
- Vad skulle du göra om du får en hög räkning som du inte kan betala?
- Är det vettigt att alla numera kan ringa Kronofogden och få svar på sina frågor?
- Har du funderat på om du kan öka dina inkomster som pensionär? I så fall, på vilket sätt?
- Vilka fördelar finns med att ta olika typer av lån? Vilka nackdelar finns?

Fler frågor att diskutera

- Vad känns viktigt att göra nu efter att ha fått informationen om skulder och utgifter?
- Kommer du att agera? I så fall hur?

Mer information

Mer information på www.kronofogden.se

Till nästa gång

Tänk igenom det vi pratat om på andra träffen. Skriv gärna ner det som är oklart. Vi börjar nästa träff med att besvara frågor, förtydliga och repetera. Tänk också igenom vad du vill att vi ska ta upp vid nästa träff inom:

Konsumenträtt

Försäkringsskydd

Vardagsjuridik

TRÄFF 3

Konsumenträtt – Försäkringsskydd – Vardagsjuridik

Fråga deltagarna:

Är något oklart från förra träffen? Är det något ni vill att vi ska repetera?

Vilken information vid förra träffen var användbar?

Har något i informationen fått dig att agera? I så fall vad och hur?

Vilka ämnesområden vill ni att vi ska hinna med på tredje träffen?

Vilket ämnesområde vill ni att vi börjar med?

Konsumenträtt

Ord och uttryck i avsnittet

**Avtal – Garantier – Distansavtal – Konsumentköp- och konsumenttjänstlagen
– Telefonförsäljning – Reklamationer**

Vad tänker du när du hör orden? Får du bra eller dåliga associationer?

Vilka kunskaper har du om orden? Vilka erfarenheter har du?

Förslag på punkter att ta upp

- Avtal
- Reklamationsrätt
- Öppet köp
- Garanti
- Köp via internet
- Konsumentköplagen
- Distansavtal och avtal utanför affärslokaler
- ARN – Allmänna reklamationsnämnden

Fråga deltagarna

Vad vill du veta om konsumenträtt?

Förslag på frågor att diskutera

- Har du någon gång köpt en vara eller tjänst du ångrat? Behöll du den eller hur gjorde du? Hur skulle du göra om det händer igen?
Reklamerar du produkter som inte håller förväntad/rimlig kvalitet? Hur fungerar det?
- Hur tror du att man lyckas bäst och vilka hjälpmedel finns tillgängliga? Vilka är fördelarna och nackdelarna med att reklamera produkter som inte håller måttet?
- Har du fått ett betalningskrav som du ansåg var felaktigt? Vilka risker och möjligheter finns när man bestrider ett betalningskrav man anser är felaktigt? När uppstår en betalningsanmärkning? Vad finns det för hjälp att få om man hamnar i en sådan situation?
- Vad är skillnaden du när du handlar på internet jämfört med en butik? Vad gäller kring ångerrätt och vilka undantag finns?
- Varför tror du att telefonförsäljare så ofta kontaktar äldre? Hur hanterar du ett sådant samtal?

Fler frågor att diskutera

- Vad känns viktigt att göra nu efter att ha fått information om konsumenträtt?
- Kommer du att agera annorlunda? I så fall hur?

Mer information

Mer information finns på www.konsumentverket.se

Försäkringsskydd

Ord och uttryck i avsnittet

Hemförsäkring – Villaförsäkring – Trafikförsäkring – Reseförsäkring – Livförsäkring

Vad tänker du på när du hör orden? Får du bra eller dåliga associationer?

Vilka kunskaper har du om orden? Vilka erfarenheter har du?

Förslag på punkter att ta upp

- Grundskydd

- Privata försäkringar
- Hemförsäkring
- Grupphemförsäkring
- Reseförsäkring
- Produktförsäkring
- ID-försäkring
- Allriskförsäkring
- Dödsfallsförsäkring

Förslag på frågor att diskutera

- Tycker du att du har koll på dina försäkringar och vad de täcker?
- Blir det några förändringar i dina skydd efter 65 års ålder?
- Är det rimligt att stöld inte ersätts om du har lämnat ifrån dig nycklarna till bostaden?
- Är det rimligt att stöld inte ersätts i hemförsäringen om du har släppt in gärningsmannen?
- Är det rimligt att bevisbördan ligger hos försäkringstagaren vid stöld och att man måste kunna bevisa att man är ägare till det stulna, genom t ex kvitton och fotografier?
- Är det rimligt med en straffavgift på 160 kronor per dag om man missar att betala Trafikförsäringen?
- Vems ansvar tycker du att det är att informera förmånstagare om att det finns en livförsäkring?
- Vilken hjälp kan du få av Konsumenternas försäkringsbyrå?

Fler frågor att diskutera

- Vad känns viktigt att göra nu efter att ha fått information om försäkringsskydd?
- Kommer du att agera? I så fall hur?

Mer information

Mer information finns på www.konsumenternas.se. Det går även att ringa 0200-22 58 00.

Fråga deltagarna

Är något oklart om det förra ämnet?

Är det något som vi ska repetera?

Vad vill ni veta om försäkrings-skydd?

Vardagsjuridik

Ord och uttryck i avsnittet

Juridik i vardagen – Sambor – Giftna - Särkullbarn – Äktenskapsförord – Gåvor till barn och barnbarn – Bouppteckning – Arv – Testamente

Vad tänker du på när du hör orden? Får du bra eller dåliga associationer?

Vilka kunskaper har du om orden? Vilka erfarenheter har du?

Förslag på punkter att ta upp

- Giftorätt
- Sambolag
- Särkullbarn
- Äktenskapsförord
- Enskild egendom
- Särskild egendom
- Personlig egendom
- Förmånstagare
- Bröstarvingar
- Bodelning
- Arv
- Äktenskapsbalken
- Bodelning
- Demens och ekonomi
- Gåvobrev
- Dödsbo

Fråga deltagarna

Är något oklart om det vi just tagit upp?

Är det något som vi ska repetera?

Vad vill ni veta om familje-juridik?

Förslag på frågor att diskutera

- Vem tycker du ska skyddas vid ett dödsfall: make/maka, gemensamma barn eller särkullbarn?
- När tror du att det blir konflikter om arv? Hjälper ett testamente?
- Är det rättvist att särkullbarn har rätt att få sitt arv direkt efter förälders död?
- Är det rättvist att efterlevande maka inte har någon arvsrätt om det enbart finns särkullbarn efter den avlidne maken?
- Är det rätt med hälftindelning av gemensamt bostad och bohag som man köpt när sambopar flyttar isär, oavsett vem som betalat dessa tillgångar?
- Är det rätt att sambor inte har någon arvsrätt efter varandra? Varför? Varför inte?
- Är det rätt att när enskild egendom säljs, så blir det som köps för pengarna också enskild egendom? Varför? Varför inte?
- Är det rimligt att gåva från förälder till barn automatiskt räknas som förskott på arv?
- Är det rimligt att den rikare parten vid korta äktenskap får behålla mer än hälften?

Fler frågor att diskutera

- Vad känns viktigt att göra nu efter att ha fått information om familjejuridik?
- Kommer du att agera? I så fall, hur?

Materialet får endast användas av vidareinformatörer som utbildats och diplomerats av Nationella nätverket för finansiell folkbildning / Gilla din ekonomi för utbildningen "Tryggare ekonomi på äldre dar". Vid användning av materialet ska det framgå vilka som utarbetat utbildningen och källa ska anges.